

MALTA

**QORTI ĊIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMĦALLEF
JOSEPH R. MICALLEF**

Seduta ta' l-10 ta' Lulju, 2003

Ċitazzjoni Numru. 1857/2001/1

Evan XUEREB

VS

**Vincent SPALDING u b'Degriet tat-22 ta' Jannar, 2002,
interveniet fil-kawża s-soċjeta' SMS Insurance Agency
Ltd., in rappreżentanza tas-Sočjeta' estera
Ecclesiastical Insurance Office p.l.c.**

Il-Qorti:

Rat l-Att taċ-Ċitazzjoni mressaq fl-4 ta' Diċembru, 2001, li
bih l-attur ippremetta:

Illi fit-tlieta (3) ta' Ġunju elfejn u wieħed (2001) għall-ħabta
tat-tmienja ta' fil-għaxija (8pm), waqt li l-konvenut Vincent
Spalding kien qed isuq il-vettura tat-tip Ford Escort targata
KAO-934 fi Triq il-Missjoni Taljana, Kalkara, investa lill-
vettura tat-tip Volkswagen Golf targata GER-019 misjuqa
mill-attur;

Kopja Informali ta' Sentenza

Illi l-imsemmi incident seħħ unikament tort u ħtija, b'negligenza, traskuragni, imperizja, sewqan eċċessiv u nuqqas ta' tħaris tar-regolamenti tat-traffiku da parti tal-konvenut;

Illi fl-incident imsemmi l-attur sofra danni, inkluzi korriment, debilita' u inkapaċita' permanenti;

Illi l-konvenut gie interpellat għal diversi drabi sabiex jgħaddi għall-likwidazzjoni u ħlas ta' danni kawżati minnu, iżda baqa' inadempjenti;

Għalhekk l-attur talab li din l-Onorabbli Qorti għaliex m'għandhiex għar-raġunijiet premissi u prevja kull dikjarazzjoni oħra neċessarja:

1. Tiddikjara lill-konvenut responsabbli għall-incident awtomobilistiku li seħħ fi Triq il-Missjoni Taljana, Kalkara, fit-3 ta' Ġunju 2001 għall-ħabta tat-8pm, bejn il-vettura tat-tip Ford Escort targata KAO-934 misjuqa mill-konvenut u l-vettura tat-tip Volkswagen Golf targata GER-019 misjuqa mill-attur;

2. Tillikwida, okkorrendo bl-opra ta' periti nominandi, d- danni sofferti mill-attur riżultat ta' l-incident awtomobilistiku kif deskritt;

3. Tikkundanna lill-istess konvenut iħallas lill-atturi d-danni hekk likwidati;

Bir-riserva għal kull azzjoni fil-liġi; bl-ispejjeż, inkluzi dawk ta' l-ittra interpellatorja tat-18 t'Ottubru 2001, tal-ittra uffiċjali tas-7 ta' Novembru 2001, u tal-ittra uffiċjali preżentata kontestwalment a tenur tal-Kap. 104 tal-Liġijiet ta' Malta, u bl-imgħaxijiet kontra l-konvenut ngunt għas-subizzjoni;

Rat id-Dikjarazzjoni maħlufa u n-Nota tax-Xieħda tal-attur;

Rat illi l-imħarrek, għalkemm notifikat kif imiss b'kopja tal-Att taċ-Ċitazzjoni u bl-Avviż tas-Smigh fil-11 ta' Jannar, 2002¹, naqas li jressaq Nota tal-Eċċezzjonijiet fiż-żmien mogħti lilu mil-liġi u lanqas biss qatt deher jew b'xi mod ieħor ikkontesta t-talbiet attriċi kull meta l-kawża ssejñet, u b'hekk baqa' kontumaċi;

Rat id-Degriet tagħha tat-22 ta' Jannar, 2002², li bih u għar-raġuni hemm imsemmija laqgħet it-talba tal-kumpannija SMS Insurance Agency Limited biex tidhol fil-kawża *in statu et terminis*;

Rat id-degriet tagħha tad-19 ta' Frar, 2002, li bih ħatret bħala espert mediku lill-kirurgu Anthony Azzopardi Giappone³, sabiex jeżamina lill-attur, liema degriet, fuq talba mressqa b'rikors mill-attur fit-22 ta' Frar, 2002⁴, inbidel *contrario imperio* b'Degriet ieħor tagħha tat-22 ta' Frar, 2002⁵, billi ħatret lill-kirurgu Thomas Fenech, li ngħata l-inkarigu mfisser f'dak id-degriet;

Rat ir-relazzjoni mressqa mill-espert mediku fl-24 t'April, 2002⁶, u minnu debitament maħlufa waqt is-smigh tas-16 ta' Mejju, 2002;

Semgħet ix-xiehda tal-attur;

Semgħet it-trattazzjoni tal-avukati tal-attur;

Rat l-atti kollha tal-kawża, b'mod partikolari n-Nota mressqa mill-attur fit-8 ta' Mejju, 2002⁷;

Rat id-Degriet tagħha tal-11 ta' Ġunju, 2002, li bih tat żmien lill-imħarrek u lill-kumpannija intervenuta fil-kawża żmien biex iressqu noti ta' sottomissjonijiet;

---

¹ Ara r-riferti f'paġ. 7 *tergo* u paġ. 8 *tergo* tal-proċess

² Paġ. 14 tal-proċess

³ Paġ. 18 tal-proċess

⁴ Paġ. 22 tal-proċess

⁵ Paġ. 23 tal-proċess

⁶ Paġ. 118 tal-proċess

⁷ Paġġ. 31 sa 98 tal-proċess

Rat illi ma tressqu l-ebda noti ta' sottomissjonijiet fiż-
żmien mogħti;

Rat id-degrieti tagħha tal-11 ta' Ġunju, 2002, tas-7 ta'
Novembru, 2002, tat-28 ta' Novembru, 2002, tal-20 ta'
Marzu, 2003, u tat-3 ta' Lulju, 2003, li bihom ħalliet il-
kawża għas-sentenza:

Ikkunsidrat:

Illi din hija azzjoni għal danni mgarrbin mill-attur f'habta li
señhet bejn żewġ karozzi fit-3 ta' Ġunju, 2001, fil-Kalkara.
L-attur, li kien qiegħed isuq il-karozza tal-għamla
Volkswagen Golf, registrata GER-019, intlaqat mill-
karozza tal-għamla *Ford Escort*, registrata KAO-934,
misjuqa mill-imħarrek;

Illi, kif ingħad, l-imħarrek naqas li jressaq Nota tal-
Eċċezzjonijiet, u lanqas biss qatt deher quddiem il-Qorti
biex b'xi mod jikkontesta l-azzjoni li saritlu;

Illi, madankollu, minkejja l-kontumacċja tiegħu, lanqas ma
jista' jingħad li huwa stqarr it-talbiet li l-attur ressaq kontra
tiegħu. Għalhekk, il-Qorti sejra tqis l-aspetti kollha tal-
kawża, fl-ewwel lok, il-kwestjoni tar-responsabbilta' għall-
habta;

Illi mill-fatti li joħorġu mill-atti tal-kawża jirriżulta li l-habta
señhet fit-3 ta' Ġunju, 2001, għall-habta tat-tmienja ta'
filgħaxija, fi Triq il-Missjoni Taljana⁸, f'dik il-parti fejn
tiltaqa' ma' Triq Sir Agostino Portelli. Il-habta kienet
waħda kbira u wħud mill-passiġġieri ndarbu sewwa. Il-
Pulizija irrapportaw din il-habta u talbu lill-Maġistrat
Inkwirenti biex tistħarreg il-każ⁹. Il-Qorti tal-Maġistrati
ħatret għadd ta' esperti biex jgħinuha fl-istħarriġ tagħha.
Dawn iddeterminaw li l-karozza misjuqa mill-imħarrek
kellha sistema ta' *brakes* difettuż. Huma ikkostataw ukoll
li t-triq ma kinitx imxarrba u kienet wiesgħa erba' (4)
karregġjati, tnejn f'kull direzzjoni, u fil-ħin tal-habta ma

⁸ Ara kopja tar-Rapport tal-Inkjestja tas-16.10.2001 f'pagġ. 33-8 tal-proċess

⁹ Rapport 3.6.2001, f'pag. 39 tal-proċess

kienx għadu dalam. It-triq hija liwja għat-tul u hija mibnija fuq naħa waħda biss, billi n-naħa l-oħra tiġi fuq wied bir-raba' mtarraġ niezze miegħu. Fil-parti fejn seħħet il-ħabta, it-triq hija witgħa u fin-nofs hemm linja doppja;

Illi l-attur huwa għalliem u dak inhar tal-ħabta kellu sebgħa u għoxrin (27) sena. L-imħarrek kellu tmienja u għoxrin (28) sena. L-attur joqgħod qrib fejn seħħet il-ħabta, filwaqt li l-imħarrek kien joqgħod Bormla. L-attur wera li l-għada tal-ħabta beda jħoss sturdament u wġigħ f'rasu u li l-vista tiegħu ma baqgħetx li kienet. Huwa ikkonsulta tabib speċjalizzat jumejn wara l-ħabta¹⁰ u madwar tliet xhur wara¹¹. Gie konfermat¹² li l-attur qiegħed ibati minn debilita' dejjiema fil-għajn leminija tiegħu li hija kompatibbli ma' t-trauma tal-ħabta li kien involut fiha. Il-kawża nfetħet f'Diċembru tal-2001;

Illi għal dak li jirrigwarda l-kwestjoni tar-responsabbilta' għall-ħabta din il-Qorti ma jidhirx li għandha biċċa xogħol iebes biex tasal għall-fehma li l-ħtija tal-ħabta kienet tal-imħarrek. Mill-bixra ta' kif seħħet il-ħabta, magħduda d-dinamika li tirriżulta mfissra tant tajjeb mill-esperti maħturin biex jagħmlu r-rapport tal-ħabta, is-swaba' kollha juru li l-imħarrek kien qiegħed isuq b'mod traskurat u perikoluż għall-aħħar u minbarra dan kien qiegħed jikser ir-regolamenti tas-sewqan. Għalkemm f'din il-kawża l-imħarrek naqas li jidher u jixhed, madankollu x-xhieda mogħtija minnu¹³ (u minn dawk li kienu rekbin miegħu¹⁴ fil-karozza li ħabtet ma' dik misjuqa mill-attur) fl-istadju tal-inkjesta ma jhallu l-ebda dubju dwar il-veloċita' għolja li biha kienet qegħda tinsaq il-karozza mill-imħarrek x'hin din ħabtet ma' dik misjuqa mill-attur u tefgħetha ġol-ħajt ta' dar fuq in-naħa l-oħra tat-triq;

Illi, b'żieda ma' dan, il-Qorti tqis ukoll li rriżulta li l-karozza misjuqa mill-imħarrek kienet difettuża, fis-sens li kellha nuqqasijiet fis-sistema tal-brakes. Dan huwa debitament dokumentat minn wieħed mill-esperti fir-rapport tekniku

¹⁰ Ara d-Dok f'pag. 17 tal-proċess

¹¹ Ara d-Dok f'pag. 16 tal-proċess

¹² Relazzjoni Dr. Thomas Fenech 24.4.2002 f'pag. 118 tal-proċess

¹³ Ara x-xhieda tiegħu quddiem l-espert f'pag. 62-3 tal-proċess

¹⁴ Arax-xhieda ta' Dominic Fava u Clayton Coleiro f'pag. 63-6 tal-proċess

tiegħu¹⁵. Huwa stabilit li l-użu ta' vettura li ma tkunx f'kundizzjoni li jmissha tkun fuq it-triq iżżid fil-grad tar-responsabbilta' tas-sewwieq f'każ ta' ħabta biha waqt li qed tinsaq minnu. F'każijiet rari u eċċezzjonali, il-ħsara li tigri għall-għarrieda lil sewwieq fil-karozza tiegħu tista' tkun raġuni għal tnaqqis tal-ħtija. Imma biex dan jiġri, trid titressaq prova tajba min-naħa tal-istess sewwieq li għandu juri li ma kienx jaf li l-vettura kien fiha n-nuqqasijiet li jagħmluha mhix tajba li tkun fuq it-triq. Jekk imbagħad sewwieq jallega l-inevitabilita' tal-incident¹⁶, irid ikun f'qagħda li jikkonvinċi lill-Qorti li kien nieqes minn kull addebitu ta' negligenza f'dak li jkun ġara¹⁷ Minn dan kollu, fil-każ preżenti, ma sar xejn, u għalhekk dan il-fattur ikompli jgħabbi lill-imħarrek bir-responsabbilta' tal-ħabta;

Illi fil-fehma tal-esperti maħturin (li din il-Qorti taqbel sewwa magħha) il-fattur tal-veloċita' qawwija li biha l-karozza Escort kienet qegħda tinsaq flimkien mal-fattur tas-sistema difettuż tal-*brakes* fl-istess vettura kienu l-elementi determinanti li wasslu biex seħħet il-ħabta;

Illi, min-naħa l-oħra, ma ntwera bl-ebda mod li l-attur aġixxa biex b'xi mod ipprovoka jew iffaċilita' l-ħabta. Is-sewqan tiegħu ma jidhirx li kien qiegħed jikser ir-regoli, u jista' tassew jingħad li, mill-mod mgħaġġel ta' kif seħħet il-ħabta, inzerta kien qiegħed fil-post ħażin fil-waqt ħażin. Għalkemm huwa minnu li huwa kien qiegħed jagħmel manuvra biex minn triq ewlenija jidħol go waħda sekondarja fuq in-naħa tal-lemin tiegħu, ma ntwerix li huwa għamel tali manuvra b'mod traskurat jew bi ksur tar-regolamenti tas-sewqan. Kemm l-imħarrek u l-persuni li kienu riekba miegħu xehdu li l-attur dar bla ma għamel indikazzjoni li kien sejjer jidħol fit-triq sekondarja. Din il-verżjoni ma tidhirx minnha, u Lanqas ma jista' jingħad li b'għamilu xejjen, imqar f'biċċa, mir-responsabbilta' li l-imħarrek tefa' fuqu nnifsu bil-mod kif kien qiegħed isuq sal-aħħar waqtiet qabel seħħet il-ħabta;

---

¹⁵ Ara x-xhieda tal-espert f'pag. 65 tal-proċess

¹⁶ Ara, per eżempju, P.A. HH 12.3.1985 fil-kawża fl-ismijiet *Lawrence Xuereb vs James L. Norton* (mhix pubblikata)

¹⁷ App. Civ. 16.1.1984 fil-kawża fl-ismijiet *Nazzareno Apap pro et vs Francis Degiorgio et*

Illi mbagħad irriżulta wkoll li f'dik il-parti tat-triq fejn seħħet il-ħabta, it-triq hija wiesgħa sewwa, b'żewġ karregġati f'kull direzzjoni. Dan jixhed li kieku l-imħarrek kien qiegħed isuq bil-galbu u kif imiss, u kieku l-karozza li kienet taħt il-kontroll tiegħu ma kinitx difettuża, ma kienx ikun diffiċli għalih li jevita l-ħabta mal-karozza misjuqa mill-attur. Dan ma setax isir fil-każ partikolari, għaliex l-imħarrek ma kienx fil-kontroll sħiħ tal-karozza tiegħu u kien qiegħed lilu nnifsu f'qagħda li ma jstax iqis sewwa ċ-ċirkostanzi li kien hemm fil-madwar, kif huwa tenut li jagħmel kull sewwieq għaqli;

Illi l-ligi tagħmilha ċara li kull wieħed iwieġeb għall-ħsara li tigrigi bi ħtija tiegħu¹⁸, u dan meta ma jużax il-prudenza, l-għaqqal u l-ħsieb ta' missier tajjeb tal-familja¹⁹. Fis-sejbien ta' ħtija fl-imħarrek minn din il-Qorti, dan it-tweġib jikkonsisti fil-likwidazzjoni u l-kundanna tal-istess imħarrek għall-ħlas tad-danni lill-attur;

Illi, fid-dawl ta' dan kollu, il-Qorti tasal għall-fehma li l-imħarrek waħdu jaħti għall-ħabta li seħħet u li tiffirma l-mertu ta' din l-azzjoni u għalhekk l-ewwel talba tal-attur hija mistħoqqa u sejra tintlaqa';

Illi għal dak li jirrigwarda l-likwidazzjoni tad-danni mgarrbin mill-attur u li għalihom irid jagħmel tajjeb l-imħarrek, jirriżulta li dawn id-danni jingemgħu primarjament taħt il-kappa tal-*lucrum cessans*. Dwar il-ħsarat immedjati mgarrbin mill-attur, huwa ma ressaq l-ebda prova ta' xi spejjeż li nefaq b'riżultat dirett tal-ħabta. Il-ħsarat li garrbet il-karozza għada tiegħu fil-ħabta għamlet tajjeb għalihom il-kumpannija assikuratriċi billi ħallsitu somma li jidher li kopriet il-valur assikurat tagħha²⁰. Lanqas ma tressqu provi ta' xi spejjeż mediċi jew spejjeż oħrajn minfuqa mill-attur b'rabta mal-ħabta;

Illi għar-rigward tat-telf ta' qligħ minħabba l-incident, dan joħroġ taħt żewġt irjus: l-ewwel minħabba n-nuqqas jew debilita' li l-attur garrab għal dejjem f'għajnu l-leminjia u li

¹⁸ Art. 1031 tal-Kap 16

¹⁹ Art. 1032(1) tal-Kap 16

²⁰ Xhieda tal-attur 8.5.2002 f'paġ. 112 tal-proċess

ħallietlu perċentwali ta' mankament ta' għoxrin fil-mija (20%) fl-għajn, jew, kif fissirha l-espert mediku maħtur mill-Qorti fir-Relazzjoni tiegħu, debilita' ta' għaxra fil-mija (10%) totali; fit-tieni lok, fit-tnaqqis ta' ċerta attivita' didattika li l-attur jisħaq li ma jistax jibqa' jwettaq bħalma kien qabel l-incident;

Illi dwar l-ewwel waħda minn dawn il-kapi li sejrin jitqiesu, il-Qorti fi dmir tirmarkha li, qabel il-ħabta, l-attur diġa' kien juża n-nuċċali tal-vista. Dan jistqarru l-espert mediku mqabba mill-attur innifsu²¹. Minkejja dan, u forsi wkoll b'żieda ma' dan, irid jingħad li lill-Qorti ngħata tagħrif fattwali biżżejjed biex wieħed jasal għall-fehma li, minħabba l-ħabta, l-attur ġarrab aktar ħsara ta' għamla permanenti f'saħħtu li tista' titqies bħala debilita' fiżika li qabel ma kellux, jew ma kellux f'dak il-grad. Dwar dan il-punt, il-Qorti toqgħod fuq il-fehma milħuqa mill-perit mediku maħtur minnha fir-Relazzjoni minnu mressqa u li fiha huwa ikkostata li l-attur kien ġarrab ħsara permanenti globali ta' għaxra fil-mija (10%). Il-Qorti mhux qegħda tistrieħ fuq is-sejbiet tal-perit mediku maħtur mill-attur *ex parte*, mhux għaliex għandha xi dubju dwar il-ħila ta' dik il-persuna fil-qasam professjonali jew kwalifikat tagħha²², iżda għaliex il-fehma milħuqa minnu hija approssimativa²³. Min-naħa l-oħra, ir-raġunijiet milħuqin mill-perit mediku maħtur mill-Qorti huma iżjed raġunati u preċiżi;

Illi, minbarra dan, il-fehmiet tal-perit mediku jwettqu mira oħra li din il-Qorti taqbel magħha għall-finijiet ta' likwidazzjoni ta' danni. Din il-mira hija fis-sens li l-perċentwali ta' debilita' hija meqjusa b'mod globali, fuq kif u kemm l-attur sejjer ikun affettwat 'il quddiem fl-attivitajiet tiegħu u f'saħħtu. Kemm hu hekk, huwa stabilit mill-Qrati tagħna li għal dak li jirrigwarda l-perċentwali ta' diżabilita' dak li jrid jiġi stabilit m'huwiex il-grad ta' inkapaċita' f'sens purament mediku, iżda l-effett li l-ħsara personali għandha fuq il-qligħ tal-persuna midruba²⁴;

²¹ Xhieda ta' Dr. Ivan Vella 11.6.2002, f'paġ 128 tal-proċess

²² Art. 563A tal-Kap 12

²³ Ara r-rapport f'paġ. 16 tal-proċess

²⁴ Ara, per eżempju, P.A. GV 12.7.2002 fil-kawża fl-ismijiet *Saviour Sammut et vs Robert*

Illi l-Qorti hija tal-fehma sħiħa li, sabiex tkun tista' tasal biex tillikwida somma ta' danni xierqa u mistħoqqa bħala kumpens, huwa ta' siwi ewlieni u għal kollox desiderabbli li, safejn possibbli, tkun taf il-ħsara mgarrba mill-vittma kemm sejra tolqot lill-istess vittma fl-assjem tal-attivitajiet tagħha kollha u mhux biss fl-użu ta' dik il-parti tal-ġisem li tkun indarbet. B'dan il-mod, il-Qorti temmen fis-sħiħ li tkun qegħda tevita li tasal għal-likwidazzjonijiet li jew ikunu sproporzjonati mal-ħsara sħiħa li l-vittma tkun ġarrbet tassew, jew iwasslu għall-possibilita' li l-vittma "takkumula" perċentwali ta' debilita' li donnhom "jippremjawha" kumulativament b'mod sempliċement matematiku talli tkun korriet f'aktar minn organu wieħed. Dan jidher li japplika iżjed f'dawk li huma każijiet imsejħin bħala "*partial wreck cases*", fejn il-midrubb ma jitlifix għal kollox il-ħila u s-setgħa li jibqa' jaħdem u jagħmel ħafna mill-attivitajiet li kien iwettaq qabel l-inċident. F'dan il-każ, il-perċentwali tad-diżabilita' jistgħu jiġu "*weighted*" f'perċentwali globali²⁵;

Illi dwar it-tieni kap ta' *lucrum cessans* reklamati mill-attur, irid jingħad li dan jippreżenta għadma aktar iebes għall-Qorti biex tasal għal-likwidazzjoni xierqa u mistħoqqa. Dan għaliex l-attur qiegħed jgħid li 'l quddiem sejjer ikollu jnaqqas mill-ħidma didattika tiegħu minħabba l-ħsara li ġarrab fil-għajn il-lemnija bis-saħħa tal-inċident. Id-diffikulta' titnissel fuq żewġ livelli: fl-ewwel lok, billi tali eventwalita' jew biżgħa, ukoll jekk probabbli, ma humiex konkretament pruvati f'dan l-istadju, u jistgħu jiddependu minn fatturi oħrajn li mhux marbutin mal-inċident. Fit-tieni lok, għaliex, kif diġa' ngħad, meta l-Qorti trid tasal biex tillikwida kumpens, trid timxi fuq kriterji kemm jista' jkun konkreti u mhux sempliċement konġetturali. Min-naħa l-oħra, huwa minnu li l-eżerċizzju ta' likwidazzjoni u għoti ta' kumpens għal telf ta' qligħ huwa minnu nnifsu wieħed li jiddependi minn estimi u pronostiċi li dwarhom ħadd ma jista' jkun ċert mija fil-mija sewwasew għaliex wieħed qiegħed jipprova jaqta' x'sejjer jiġri jew x'jista' jkun probabbli li jseħħ fil-ġejjieni;

---

²⁵ Ara, per eżempju, P.A. GV 30.4.2001 fil-kawża fl-ismijiet *Joseph Bartolo et vs George Żammit*

Illi meta l-attur ressaq dokumenti f'dan ir-rigward, biex isaħħaħ din il-fergħa tal-pretensjonijiet tiegħu, wera bi prova dokumentali²⁶ xi dħul idawwar bejn wieħed u ieħor minn din il-ħidma b'żieda mal-ħidma ewlenija tiegħu. Imma jrid jingħad ukoll li meta ressaq prova oħra²⁷ dwar xogħol imnaqqas jew imħaffef (fl-impieg ewlieni tiegħu), ħareġ li dan kien jagħtih iżjed ħin għall-ħidma oħra jekk irid jagħmilha, ma jisemma l-ebda tnaqqis jew telf mill-paga, u li kien sugġett għall-ftehim miegħu;

Illi, għalhekk, filwaqt li l-Qorti m'hijiex sejra twarrab għal kollox din il-pretensjoni tal-attur, sejra tqisha fid-dawl tad-diffikultajiet li għadhom kemm issemmev;

Illi, qabel ma l-Qorti tgħaddi biex tillikwida s-somma ta' danni li għandha tingħata lill-attur bħala kumpens, huwa meħtieġ li jiġi mistħarreġ il-kejl li sejjer jittieħed dwar il-ġejjieni li fuqu t-talba attriċi sejra tinbena. Il-kwestjoni tal-*multiplier* li normalment jintuza bħala meżż biex it-telf ta' qligħ li jingħata l-attur jiġi kalkolat hija waħda li dwarha l-Qrati tagħna f'dawn l-aħħar żminijiet flew sewwa. Xi kittieba awtorevoli f'dan il-qasam ifissru l-*multiplier* bħala "*a figure somewhat less than the number of years for which the loss is likely to continue - that is, in a personal injury action, until the plaintiff's injuries cease to affect earnings or the plaintiff dies or retires. This figure is then reduced partly because of the 'contingencies' (i.e. that the plaintiff might not have lived or worked so long or might have lost earnings even if the accident had not occurred), and partly because the plaintiff is going to receive not an income but a capital sum which can be invested to produce an income. The multiplier is not the product of precise calculation, but of **estimation in the light of the facts** of the particular case and of other comparable cases*"²⁸;

Illi huwa stabilit li l-*multiplier* għandu jibda jitqies minn dak inhar li seħħ l-incident li fih il-vittma tkun ġarrbet il-ġrieħi²⁹, u mhux minn dak inhar li l-Qorti tasal għal-likwidazzjoni

²⁶ Ara Dok "EX3", f'pag. 92 tal-proċess

²⁷ Dok "EX6" f'pag. 122 tal-proċess

²⁸ Peter Cane, *Atiyah's Accidents, Compensation and the Law* (6th Edit, 1999), pag. 122

²⁹ App. Civ. 16.11.1983 fil-kawża fl-ismijiet *Salvatore Mifsud vs Carlo Camilleri*

tas-somma li għandha titħallas bħala danni. Minbarra dan, il-bixra ta' ħsieb wara sentenzi ta' dawn l-aħħar snin f'dan il-qasam qegħda xxaqleb lejn it-tneħħija ta' skemi rigidi li jistgħu jfixklu l-għoti ta' kumpens mistħoqq u xieraq għaċ-ċirkostanzi. Waħda minn dawn l-iżviluppi hija sewwasew fil-massimu tal-*multiplier*, fejn għal numru kbir ta' snin ma tqiesx li seta' jaqbeż l-għoxrin (20). Għar-raġunijiet li l-Qorti għandha tfittex qabel kull haġa oħra li tirreintegra kemm jista' jkun lil dak li jkun garrab ħsara³⁰, u li terġa' tqiegħed lil tali persuna kemm jista' jkun fl-istat li kienet qabel l-inċident³¹, illum huwa aċċettat u approvat mill-ogħla Qrati tagħna li l-*multiplier* ikun jaqbel sewwa mal-eta' tal-vittima u mhux ma' kriterji arbitrarji³²;

Illi, applikati dawn il-prinċipji għall-fatti rizultanti mill-atti tal-kawża, joħroġ li l-attur kellu sebgħa u għoxrin (27) sena meta seħħ l-inċident u li kien jaqla' madwar sitt elef u erba' mija u tletin lira Maltija (Lm 6430) fis-sena gross. Ma' dawn, wera li kien jiddikjara dħul ieħor ta' ftit 'il fuq minn elf u ħamsa u għoxrin lira Maltija (Lm 1025) fis-sena fl-għoti ta' lezzjonijiet ta' tagħlim privat. Din l-aħħar somma, għalkemm m'hijiex impieg jew introjtu fiss, tammonta għal sittax fil-mija (16%) tad-dħul regolari tiegħu mill-impieg ewlieni tiegħu;

Illi, wara li l-Qorti qieset iċ-ċirkostanzi mistħarrġa mill-pretensjoni tal-attur li din il-ħidma ta' tagħlim mogħti privat tista' titwaqqaf minħabba l-inċident, u wara li ħadet qies ta' fatturi oħrajn li jirrigwardaw l-impieg ewlieni tiegħu, sejra tehmeż l-imsemmija somma maż-żieda li normalment tingħata mill-Qorti għal żidiet li jkun mistenni li jakkumulaw mas-somma bażika pruvata maqlugħa fis-sena li fih ikun seħħ l-inċident. B'dan il-mod, il-Qorti qegħda tqis iż-żidiet futuri fuq l-imsemmija somma bażika f'percentwali ta' tlieta u għoxrin fil-mija (23%);

---

³⁰ App. Kumm. 26.7.1991 fil-kawża fl-ismijiet *Mary Buġeja noe et vs George Aġius et noe*

³¹ Kumm. 11.7.1989 fil-kawża fl-ismijiet *Emanuel Aġius vs Joseph Galea et noe*

³² P.A. 15.6.1993 fil-kawża fl-ismijiet *Karen Żimelli vs Michael Sammut*; P.A. RCP 25.1.2000 fil-kawża fl-ismijiet *Gordon Spiteri vs Waste Control Services Limited*; u App. Civ. 15.1.2002 fil-kawża fl-ismijiet *Carmelo Micallef StJohn et vs Richard Spiteri et*

Illi, ukoll fid-dawl ta' dak li ngħad iżjed 'il fuq, il-Qorti sejra tqis *multiplier* ta' erbgħa u tletin (34) bħala applikabbli għall-każ tal-attur;

Illi, għalhekk, il-Qorti qegħda tqis li d-danni li ġarrab l-attur jitilgħu għal sitta u għoxrin elf tmien mija u wieħed u disgħin lira Maltija (Lm 26,891) ġ(Lm 6430 + Lm 1479³³) x 0.1³⁴ x 34³⁵ħ. Ladarba s-somma hekk likwidata qegħda tingħata f'daqqa, u ż-żmien li ilha tinstama' l-kawża sa minn mindu tressqet iċ-Ċitazzjoni ma jirriżultax li kien imtawwal bla ħtieġa, mis-somma msemmija għandu jitnaqqas is-sehem tal-*lump sum payment* li huwa stabilit bħala għoxrin fil-mija (20%) tas-somma likwidata. Dan jammonta għal ħamest elef tliet mija u tmienja u sebgħin lira Maltija (Lm 5378). Dan iġib li l-attur għandu jirċievi s-somma ta' wieħed u għoxrin elf ħames mija u tlettax-il lira Maltija (Lm 21,513) għas-saldu tad-danni minnu mġarrba fl-incident imsemmi bi ħtija tal-imħarrek;

Illi, bħalma ngħad, ma sar l-ebda reklam għall-ħlas ta' danni oħra fl-għamla ta' *damnum emergens* u lanqas tressqu provi biex, jekk kien hemm, il-Qorti tista'tqis talba f'dan ir-rigward;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qegħda tiddeċiedi billi, fil-kontumaċja tal-imħarrek:

Tilqa' l-ewwel talba attriċi u tiddikjara li l-imħarrek waħdu jaħti għall-ħabta li seħħet fit-3 ta' Ġunju, 2001, għall-ħabta tat-20.00, fi Triq il-Missjoni Taljana, Kalkara, bejn il-karozza tal-għamla *Volkswagen Golf* registrata GER019 misjuqa mill-attur, u l-karozza tal-għamla *Ford Escort* registrata KAO934 misjuqa mill-istess imħarrek, u dan minħabba sewqan eċċessiv, b'mod perikoluż, u nuqqas ta' ħarsien tar-regolamenti tas-sewqan, f'liema incident l-attur ġarrab ħsara fil-karozza misjuqa minnu u ġrieħi li ħallew fuqu danni li ma jmorrux;

³³ Jiġifieri 23% zieda fuq is-somma bazika ta' Lm 6430

³⁴ Jiġifieri l-10% grad ta' debilita'

³⁵ Il-*multiplier* applikat għall-każ

Tilqa' t-tieni talba attriċi u billi l-imħarrek irid jagħmel tajjeb għall-ħsara mgarrba mill-attur, qegħda tillikwida dawn id-danni fis-somma ta' wieħed u għoxrin elf ħames mija u tlethax-il lira Maltija (Lm 21,513);

Tilqa' t-tielet talba attriċi u qegħda tikkundanna lill-imħarrek iħallas lill-attur is-somma ta' Lm 21,513 bħala danni hekk likwidati, bl-imgħax fuq l-istess somma b'effett millum; u

Tikkundanna lill-imħarrek iħallas l-ispejjeż kollha tal-kawża.

Moqrija

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----